

Міністерство освіти і науки України
Вище професійне училище № 3 м. Мукачева

Канчій Е.А.

***Система роботи навчальних закладів по
превентивному вихованню
учнівської молоді***

Мукачево – 2008 р.

Система роботи навчальних закладів по превентивному вихованню учнівської молоді. Методичні рекомендації. Мукачево, 2008 р. – 43 с.

Робота ставить за мету дати педагогам теоретико-практичний інструментарій конструювання технологій превентивного виховання учнів. В ній розкриті деякі аспекти сутності превентивного виховання учнівської молоді, система роботи педагогічних працівників навчальних закладів щодо попередження та запобігання асоціальної і аморальної поведінки учнів, представлені діагностика та зразки анкет для визначення морально-психологічного клімату в навчальній групі та сім'ї, схема визначення особистості учня для правильної побудови процесу виховання, вплив сімейного виховання на формування особистості дитини, визначення благополучної і неблагополучної сім'ї, чинники, які зумовлюють здоров'я людини, вміщені окремі заходи правового і превентивного спрямування, тести, диспути, вечори запитань і відповідей та інше.

Матеріали роботи допоможуть психологам, класним керівникам в теоретичній і практичній підготовці виховних заходів превентивного спрямування і носять рекомендаційний характер.

Розробник:

Канчій Еріка Андріївна – заступник директора з навчально-виховної роботи, «Викладач-методист», 2009 р.

Схвалено науково-методичною радою
Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Протокол № 1 від «24» лютого 2009 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Розділ 1. Деякі аспекти сутності превентивного виховання учнів	5
1.1. Система роботи навчальних закладів по превентивному вихованню учнівської молоді.....	6
Розділ 2. Діагностика у превентивному виховання учнівської молоді.....	8
2.1. Вивчення особистості учня.....	9
Розділ 3. Сімейне виховання.....	19
3.1. Неблагополучна сім'я як соціально-педагогічне середовище.....	25
3.2. Насильство в сім'ї як проблема превентивного виховання.....	29
Розділ 4. Формування здорового способу життя.....	32
ВИСНОВКИ.....	41
Список використаних джерел.....	43

ВСТУП

В сучасних умовах найголовнішим, найпріоритетнішим є й буде здоров'я дітей, їх фізіологічний, інтелектуальний та моральний розвиток. Проблема формування валеологічної свідомості підростаючого покоління стає досить актуальною. Сучасна концепція освіти України орієнтує вчителя на досягнення головної мети освіти, формування готовності особистості до саморозвитку, її інтеграцію у національну та світову культуру, включення учнів у навчально-пізнавальну діяльність, безперервна валеологічна освіта, психологічна комфортність особистості, нівеляція всіх стресоутворюючих факторів.

У зв'язку з цим зростає роль превентивного виховання особистості, адже система превентивного виховання - це керована діяльність, що забезпечує теоретичну та практичну реалізацію заходів щодо попередження та подолання відхилень у поведінці учнів, запобігання розвитку різних форм асоціальної та аморальної поведінки. Чинниками молодіжної злочинності є:

- соціальна незатребуваність енергії молоді;
- протиріччя між потребами та соціальними можливостями підростаючого покоління;
- неадекватність взаємодій субкультур - дорослої та юнацької;
- комерціалізація дозвілля;
- засилля американської культурної, низькопробної кінопродукції.

Після започаткованого у 1994 році контракту між ЮНЕСКО і Академією педагогічних наук України питання превентивної освіти та виховання стало пріоритетним у системі психолого-педагогічних досліджень. Особливої гостроти ця проблема набуває в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, неврівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства. Девальвація загальнолюдських цінностей, втрата духовних орієнтирів, залучення до раннього алкоголізму, наркоманії, проституції потребують відповідної переорієнтації освітньо-виховної політики, насамперед навколо проблеми вживання та збереження генофонду України, фізичного, психологічного, соціального розвитку особистості, вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, створення цілісної системи підготовчих, випереджальних і профілактичних дій для «приборкання» негативних вчинків, проявів соціальної поведінки.

Основні завдання превентивного виховання в професійно-технічному навчальному закладі полягають у формуванні в учнях валеологічної культури та високих моральних якостей.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Особливості соціально-економічних, політичних труднощів, які переживає наша держава сьогодні, протиріччя розвитку нашого суспільства, реформованість ринкових стосунків гостро вплинули і на наші навчальні заклади. Помітним стало падіння в учнів інтересу до навчання, не дає належно вихованого ефекту система виховної роботи навчально-виховного закладу, погіршується дисципліна, зростає кількість важковиховуваних підлітків, правопорушень, скоєних неповнолітніми.

Важковихованість учнів - складне соціальне та педагогічне явище. Його подолання вимагає від освітньої установи розробки ефективної системи превентивного виховання учнівської молоді.

«Превентивний» - в перекладі з латинської означає запобіжний. Система превентивного виховання - це керована діяльність, яка забезпечує теоретичну і практичну реалізацію заходів превентивного характеру, спрямованих на попередження подолання відхилень у поведінці учнів і запобігання розвитку різних форм їх соціальної аморальної поведінки, а саме:

правопорушень (схильності до агресій, крадіжок, брехні та інших вад, що можуть призвести до кримінальних дій);

екологічної брутальності (ставлення до всього, що оточує як до засобу її сировини для задоволення власних примітивних потреб);

поганих звичок (алкоголізму, наркоманії, тютюнопаління, токсикоманії);

статевих порушень та їх наслідків (статевої розпусти, венеричних хвороб та СНІДу, статевого насильства тощо);

важких психологічних та психічних станів з наслідками (депресії та суїциду).

Ця система заходів має носити попереджуючий, випереджуючий, запобіжний характер і бути спрямована, насамперед, на вдосконалення способу життя учнів, обрання ними правильної соціальної орієнтації, її функції багатограні:

діагностична (виявлення причини і факторів відхилень у поведінці);

реабілітуюча (перевиховна, спрямована на подолання негативних проявів у поведінці);

координуюча (координація зусиль усіх зацікавлених виховних інститутів у попередженні і подоланні асоціальної поведінки);

прогностична (передбачення можливих негативних явищ у поведінці неповнолітніх та ін.)

СИСТЕМА РОБОТИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ З ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Всі превентивні заходи, які складають системи роботи навчальних закладів з превентивного виховання учнівської молоді, можна розділити на три типи: первинна, вторинна, і третинна превенція (запобігання).

Первинна або переважна соціальна превенція спрямована на збереження і розвиток умов, що сприяють здоров'ю, збереженню життя молоді і на попередження несприятливого впливу на нього факторів соціального і природного середовища.

Вона є масовою і найбільш ефективною.

Первинна превенція має базуватися на комплексному системному вивченні впливу умов і факторів соціального і природного середовища на здоров'я і розвиток дитини. До заходів первинної превенції можуть належати:

заходи педагогічного захисту (забезпечують фізичну, психологічну і морально психологічну безпеку кожного окремого вихованця, відстоюють його інтереси і права; створюють умови для вільного розвитку його духовних і фізичних сил);

фізіологічного-педагогічного захисту (забезпечують фізичне здоров'я, безпеку життя і розвиток організму вихованця);

психолого-педагогічного захисту (спрямовані на надання допомоги в психологічній стабілізації особистості, на розвиток психологічної стійкості, творчої активності дитини, її здатності розуміти і розкрити себе);

соціально-педагогічного захисту (допомагають подолати міжособистісні конфлікти і розвивають здатність до позитивних, правомірних контактних стосунків з суспільством, державою, людьми; сприяють розвитку здібностей та інтересів людини, захисту її прав і розвивають ті якості, які необхідні для повноцінної життєтворчості особистості; запобігають можливим порушенням соціальним механізмів моральної та правової регуляції).

Основним завданням **вторинної** (ранньої) превенції є якомога раніше виявлення негативних змін в поведінці дитини з метою попередження їх подальшого розвитку. Її підґрунтям є результати різнопланової масової діагностики всіх аспектів життєдіяльності учнів, глибоких чинників, причин і обставин, що зумовлюють їх асоціальної поведінці.

Рання превенція повинна бути індивідуальною в плані корекції систем життєдіяльності та життєзабезпечення організму дитини і починати її доцільно з дитинства. Важливим показником ранньої превенції є характер поведінки дитини: грубість, агресивність, брехливість, лінощі, інші негативні якості особистості, які свідчать про спотворення ціннісних орієнтацій і недоліки внутрішніх регуляторів її поведінки. «До заходів ранньої превенції можуть бути віднесені ті, які якнайповніше забезпечують формування позитивних рис особистості учня, їх морального досвіду та позитивного досвіду суспільної поведінки, а також заходи, що скеровують процес соціальної самоорганізації особистості, який включає самопізнання, самовизначення, саморозвиток,

самореалізацію, в цілому її самовдосконалення.

Третинна або цілеспрямована превенція включає сукупність заходів, спрямованих на попередження переходу відхилень поведінки у більш важку стадію. Вона теж повинна бути індивідуальною і містити заходи щодо виявлення і усунення конкретних недоліків родинного і суспільного виховання, а також цілеспрямовану роботу з тими підлітками, які мають відхилення в поведінці від соціальних норм, як моральних, так і правових з окремими групами, колективами по уникненню несприятливих наслідків їх поведінки.

Педагогічна превенція - це частина загального навчально-виховного процесу навчального закладу. Вона має бути представлена двома основними групами засобів: *загальноранньою* превенцією з усіма учнями і *спеціальною* превенцією з важкими учнями та їх батьками. Тому її слід розглядати, в першу чергу, як систему колективних та індивідуальних заходів, спрямованих на вироблення імунітету до негативних впливів оточуючого середовища з метою попередження розвитку асоціальної спрямованості особистості і перебудови ставлення особистості до оточуючої дійсності в процесі перевиховання.

Превентивну роботу слід будувати на базі визначення причин відхилень у поведінці засобами педагогічної діагностики та прогнозування; з врахуванням специфіки кожного навчального закладу, рівня розвитку училищного та учнівського колективів; залучення важковиховуваних учнів до практично-предметної та особистісно-рольової діяльності, а також суспільно корисної продуктивної праці.

Адже превентивне виховання - це організований навчальним закладом комплекс систематичного і цілеспрямованого впливу на свідомість, почуття і волю учнів з метою попередження антигромадської поведінки. Почуття соціальної відповідальності є інтегративним у формуванні моральних якостей важковиховуваних підлітків.

Психологічний аспект превентивних дій педагога полягає у встановленні довірливих стосунків з важковиховуваними учнями, реалізація соціально-значимої мети – охороні прав дитини, що складає основу для гуманістичних умов виховання сучасного закладу професійно-технічної освіти.

У превентивному вихованні учнівської молоді важливими є залучення до виховного процесу батьків, громадських організацій, самоврядування; координація взаємодії навчального закладу, сім'ї і громадськості. Співпраця училища з батьківською громадкістю, іншими суспільними виховними інститутами забезпечить стійкість і стабільність навчально-виховного процесу, сприятиме усуненню психолого-педагогічних порушень соціальної адаптації неповнолітніх.

ДІАГНОСТИКА У ПРЕВЕНТИВНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Важливу роль у навчально-виховному процесі відіграє вміння класного керівника, майстра виробничого навчання, вихователя гуртожитку зорієнтуватися у складностях та особливостях впливу на учнівську молодь в сучасний період. Специфіка професійного завдання педагога полягає в превентивному вихованні, педагогічній профілактиці правопорушень. Вона визначається необхідністю корекції соціально-педагогічної ситуації життєдіяльності підлітків, виявлення та глибокого аналізу деструктивних факторів, які зумовлюють девіантну поведінку неповнолітніх.

Підґрунтям грамотної, результативної корекційної роботи є діагностична спрямованість процесу превентивного виховання.

Педагогічна діагностика - це методи і принципи, за допомогою яких визначається стан або стадія того чи іншого педагогічного явища, з метою використання сил і засобів превентивного виховного впливу.

Її суть полягає у виявленні факторів негативного впливу на учнів, пошуках стратегії позитивної соціальної адаптації підлітків на основі їх захисту, допомоги у виявленні соціально цінних орієнтацій.

Вона дає можливість з'ясувати та врахувати причини психічних механізмів відхилень у поведінці учнів, впливу соціальних відхилень на спосіб життя учнівської молоді, макро і мікро середовища та соціуму на вибір нею правомірної чи неправомірної поведінки.

Вибір підлітком поведінки зумовлений рядом факторів. Негативна її спрямованість визначається, перш за все, споживацько-мотиваційною і цілісно-сисловою регуляцією соціальної поведінки. Це проявляється в тому, що, розвиваючись морально і соціально, неповнолітній відчуває на собі вплив негативних проявів мікросередовища. При цьому особливість підліткового мікросередовища виступає у вигляді провокуючого, сприятливого чи стримуючого стану. Залежність від мікросередовища є помітною в умовах криміногенності того соціального середовища, в якому активно проявляються традиції підліткової субкультури.

Тому в розробці діагностичної процедури, виборі алгоритму діагностики, корекційних методик важливим для педагогічного колективу є знання соціального середовища, в якому перебуває учень..

Алгоритми такої діагностики можуть бути різноплановими, включаючи критерії-показники рівнів вихованості учнів, різного роду анкети тощо.

ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Учнівський колектив професійно-технічного навчального закладу є різноманітним. Учні мають різні риси характеру, здібності, нахили та звички. В поведінці одних виявляються здебільшого позитивні риси, поведінка інших суперечлива і треті - активно чи позитивно заперечують процес виховання та навчання.

Закономірно, що для успішної роботи з учнями педагогу необхідно знати як позитивні, так і негативні прояви поведінки учнів й уміти зосередитися на позитивних рисах особистостей. Педагог, який хоче визначити недоліки виховання, повинен шукати в ньому добре, яке при кропіткій роботі можна перетворити в позитивні риси характеру, задовільну поведінку.

Вивчення особистості учня ми починаємо зі ставлення до навчально-виробничого процесу, заходів виховного впливу і рівень готовності до самовиховання.

Знаючи мотиви поведінки учня, його ставлення до колективу і до самого себе можна правильно будувати процес виховання, з'ясувати як виховні та позакласні заходи впливають на поведінку учня, якою мірою вони є результатом виховного впливу, якими змінами в організації виховної роботи вони викликані.

Глибоке вивчення особистості учня дозволяє вирішувати конкретні завдання, пов'язані з його вихованням.

Значення особистості учня сприяє організації системи виховання, роботі в групі, реалізації індивідуального підходу.

Вивчення особистості дає змогу педагогові правильно сформулювати навчальну групу, зробити підбір учнів в органи самоуправління, застосувати методи і прийоми педагогічного впливу.

Схема вивчення особистості учня

1. Загальні дані про учня: вік, освіта, місце проживання.
2. Фізичний розвиток та стан здоров'я.
3. Умови сімейного виховання: склад сім'ї, освіта батьків і посада, матеріальні житлово-побутові умови, характер взаємовідносин між батьками і дітьми.
4. Успішність: причини неуспішності, становлення до навчальної діяльності, до окремих навчальних предметів, професійна спрямованість учня.
5. Ставлення до праці в училищі і дома, який вид праці найбільше любить.
6. Суспільна активність, чи має громадські доручення, як ставиться до їх виконання.
7. Участь в гуртках і спортивних секціях.
8. Статус в колективі, характер взаємовідносин з вчителями, товаришами, особливості відносин з оточуючими.
9. Чи має друзів, хто вони, на якій основі будуються дружба.
10. Яка дисципліна в училищі, вдома, які порушення дисципліни

допускає, які застосовувалися засоби впливу.

11. Чи має необхідні навички культури поведінки.
12. Особливості пам'яті, уяви мови.
13. Найбільш типові психічні стани: переважають процеси збудження, заторможеності чи врівноваженості.
14. Характер інтересів, нахилів, здібностей.
15. Які моральні якості, риси характеру намагається виховувати в собі?
16. Плани на майбутнє, професійна спрямованість.
17. Особливості розвитку морально-вольових якостей.
18. Як використовує вільний час, чим займається, з ким спілкується.
19. Характер читацьких інтересів.
20. Коло знайомств поза училищем.
21. Ставлення до природи, звірів, птахів тощо.
22. Найбільш яскраво виражені риси характеру.
23. З якого віку даний учень характеризується як важковихований?
24. Які позитивні якості відмічались в учня раніше?
25. Які позитивні риси і якості є в нього зараз?
26. Які негативні якості відмічались в учня раніше?
27. Які негативні риси і якості є в нього зараз?

Схема - картка вивчення домашніх умов учня

1. Склад сім'ї.
2. Місце праці батьків та інших членів сім'ї, їх посади.
3. Матеріальне забезпечення сім'ї.
4. Житлові умови.
5. Культурний рівень сім'ї (освіта членів сім'ї, наявність бібліотеки).
6. Чи має учень своє робоче місце?
7. Хто контролює виконання учнем режиму дня?
8. Чи є у учня свої сімейні обов'язки?
9. Хто дорослий у сім'ї приділяє більше уваги дітям?
10. Які заходи заохочення і покарання застосовується до дітей?
11. Чи є у сім'ї шкідливі впливи на дітей?
12. Зв'язок сім'ї з училищем.

Примітка:

Успіх вивчення домашніх умов учня залежить великою мірою і від поведінки вчителя.

Від самого початку зустрічі з батьками слід створити атмосферу довіри, доброзичливості, повідомити мету свого візиту.

Бесіду про дітей починати з характеристики позитивних сторін їх характеру і поведінки.

ЯК ВИВЧИТИ ОСОБИСТІСТЬ УЧНЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОМУ ПРОЦЕСІ

Виховна робота починається з педагогічної діагностики. Як зазначав К. Д. Ушинський, щоб виховати людину в усіх відношеннях, треба знати її в усіх відношеннях. Кожному вчителю-вихователю доводиться підбирати діагностичні методи, аби вивчити особистісні якості колективу. В цій важливій справі заступник директора з виховної роботи може надати значну допомогу у вигляді набору різних методик.

При цьому слід пам'ятати:

Як правильно скласти анкету? **Зміст**

1. Визначити основне завдання-проблему.

2. Розчленувати його на складові; припустити, на підставі яких відомостей можна буде зробити певні висновки.

Тип запитань

Запитання можуть бути відкритими, закритими, напівзакритими. Формулювання їх мусить бути коротким, ясным за смыслом, простим, точним, однозначним.

Структура анкети

Починати треба з відносно простих запитань, потім пропонувати більш складні. Бажано згрупувати запитання за смыслом.

Зовнішнє оформлення

Перед запитанням зазвичай розміщують звернення до учасників опитування, інструкцію щодо заповнення анкети. В кінці слід подякувати учасникам.

Моє навчання

Шановні друзі! Підкресліть у тексті або допишіть:

1. Навчитися в училищі мені:

- а) цікаво;
- б) не цікаво;
- в) не знаю.

2. Найулюбленіші мої предмети _____

3. Виконуючи самостійну роботу, я;

- а) одразу ж берусь до справи, працюю завжди швидко;
- б) спочатку намагаюсь зрозуміти завдання, ретельно все обмірковую, але потім дію без вагань, швидко;
- в) дуже довго думаю, не можу почати виконання завдання, почуваю себе невпевнено;
- г) завжди хвилююсь, почуваю себе неспокійно, тому що

д) почуваю себе завжди спокійно, тому що

4. Найчастіше я:

- а) не розумію мети роботи;
- б) не розумію завдання;
- в) не знаю, як його виконати;
- г) не вмію контролювати хід своєї роботи;
- д) не знаю, як перевірити результат;
- є) не вмію правильно розподілити час.

5. Я дуже ціную допомогу вчителя, товаришів (так, ні).

6. Якщо б я був учителем, то таким учням, як, я б допоміг у такому:

Стимули

1. Старанно й охоче виконую самостійну роботу, коли:

- а) завдання цікаве (так, ні, не знаю);
- б) вона важлива для вивчення предмета;
- в) розумію, що вона необхідна для моєї професійної підготовки;
- г) вважаю, що можу її виконати;
- д) хочу заслужити схвалення вчителя;
- є) впевнений, що вона важлива для інших.

2. У роботу включаюся швидше, якщо:

- а) цього вимагає вчитель;
- б) хочу отримати високу оцінку;
- в) боюся отримати незадовільну оцінку;
- г) використовуються технічні засоби.

3. Самостійна робота проходить успішніше, якщо виконую завдання:

- а) один;
- б) з групою товаришів;
- в) у двох з товаришами;
- г) за постійного керівництва вчителя.

4. Працювати самостійно цікавіше якщо:

- а) успішно виконуючи завдання;
- б) обстановка на уроці доброзичлива;
- в) сувора дисципліна;
- г) вчитель схвалює роботу;
- д) застосовуються залікова система.

Самостійна робота

Шановні друзі, обведіть кружечком ті відповіді, котрі виражають вашу думку.

1. Ви ставитесь до самостійної роботи:
 - а) позитивно;
 - б) негативно;
 - в) байдуже.
2. В ній вас приваблює:
 - а) можливість поповнити та поглибити завдання;
 - б) можливість бути самостійним;
 - в) бажання перевірити свої знання;
 - г) бажання отримати оцінку;
 - д) що ще? Допишіть.
3. Вам цікаво виконувати такі види самостійної роботи:
 - а) роботу з учнем;
 - б) з додатковою літературою;
 - в) з таблицями;
 - г) розв'язання задач, виконання вправ;
 - д) підготовка творів;
 - є) лабораторні роботи;
 - є) трудові завдання;
 - ж) що ще? Допишіть.
4. Вам потрібна допомога вчителя:
 - а) пояснення завдань;
 - б) користування;
 - в) перевірка та аналіз результатів.
5. На ваш погляд, треба вміти:
 - а) відводити більше часу на уроці на самостійну роботу;
 - б) частіше пропонувати творчі завдання;
 - в) не задавати домашнього завдання;
 - г) частіше пропонувати індивідуальне завдання;
 - д) що ще? Допишіть.

Виявлення домінуючого мотиву навчання

На уроці учням пропонується виконувати самостійно за вибором завдання, які різняться за:

- а) складністю та характером діяльності (творча або репродуктивна);
- б) практичною або теоретичною спрямованістю пізнавальної діяльності;
- в) характером виконання завдання (індивідуальне або групове).

Одночасно кожен учень отримує аркуш, в котрому позначено позиції, що відбивають причину вибору того або іншого завдання:

1. Бажання себе випробувати .
2. Краще пізнати свої можливості з даного предмета.

3. Інтерес до предмета.
4. Бажання якомога більше дізнатись з даної галузі науки.
5. Корисно знадобиться в майбутній роботі.
6. Цей предмет і ці завдання необхідні для подальшої освіти.
7. Упевненість в успіху з даного предмета.
8. Легко навчатися.
9. Бажання подолати труднощі.
10. Цікаво спілкуватися з товаришами на уроках з даного предмета.
11. Бажання мати авторитет серед товаришів, оскільки цей предмет престижний у даному колективі.
12. Подобається вчитель. Бажання бути знавцем та освічено людиною, цікавою для друзів. Бажання бути готовим до самостійного життя. Бажання бути духовно багатим, культурним і корисним для суспільства. Щоб не лаяли батьки, вчителі. Це неприємно.

Всі названі мотиви навчання вчитель розподіляє за вісьмома основними напрямками, що дозволяє йому судити про значимість для учня завдань, які він вибирає:

Інтерпретація

Самовизначення – 5, 14, 15

Пізнавальні – 3,4

Вузькопрактичні – 5, 6

Саморозвиток – 1, 2, 9

Спілкування з учителем – 12

Спілкування з однолітками – 10

Самоствердження – 13

Запобігання неприємностей – 8, 17

Аналіз вибраних мотивів дозволить учителю розділити учнів на три групи:

Перша група включає учнів, які сприймають навчання з позиції справжньої необхідності.

Друга група учнів відбиває думку, що спонукальна сила сьогодення та майбутнього однакова.

Третя група учнів підкорює свої навчальні інтереси тільки цілям майбутнього, сприймаючи перебування в училищі як «тимчасове» життя, що має для них обмежену та вимушену цінність.

Гра « Розкажи мені про себе»

Кожен учасник отримує пакет із 40 карточками, на кожний із котрих зазначена позитивна чи негативна якість.

Наприклад:

Відкритий	Товариський	Нетовариський	Критично налаштований	Кмітливий
Емоційно стійкий	Емоційно нестійкий	Спокійний	Самовпевнений	Схильний лідерства
М'який	Слухняний	Поступливий	Безтурботний	Веселий, життєрадісний
Мовчазний	Серйозний	Совісний	Практичний	Сміливий
Завзятий	Сором'язливий	Несміливий	Вразливий, із художнім мисленням	Реалістичний
Покладається на себе	Схильний до підозрливості	Довірливий	Із розвинутою уявою,	Прямий
Відвертий	Невпевнений у собі	Образливий	Спокійний упевнений у собі	Самостійний
Консервативний_поважає традиції,	Уміє підкорятись правилам	Неорганізовані й	Здатний співчувати	Співчуває чужому горю

У кожному пакеті - чотири комплекти карточок (по 40 у кожному).

Один комплект заповнено червоним чорнилом.

Учасники іри сідають навколо столу. Спочатку кожен із них, вивчивши зміст пакета, вибирає та кладе біля себе заповнені червоним чорнилом карточки, на котрих вказано якість, характерні для нього самого. Кажучи інакше, відбувається самооцінка. Потім кожен вибирає карточку із числа заповнених синім чорнилом, на яких зазначені якості, що характеризують партнерів по грі, і кладе навпроти них написом униз. Після того, як всі карточки розкладено, кожен отримує можливість дізнатись, як оцінюють його товариші.

АНКЕТА ДЛЯ УЧНІВ «Я І МОЯ ГРУПА»

Визначення морально психологічно клімату в групі

1. Який на твою думку, рівень сформованості колективу групи?
 - а) дружний; більш дружний, ніж недружний;
 - б) більш недружний, ніж дружний; недружний.
2. Чи є у тебе друг у групі? Так Ні
3. Чи є хтось з одногрупників для тебе авторитетом? Так Ні
4. Чи є, на твій погляд, лідери у групі?
 - а) у позитивних справах Так Ні
 - б) в аморальних справах Так Ні
5. Чи проводиш ти вільний час з одногрупниками? Так Ні
6. Чи люблять учні разом проводити час в училищі і поза ним? Так Ні
7. Чи дружать хлопці з дівчатами? Так Ні
8. Чи захищають хлопці дівчат? Так Ні
9. Чи переживають учні успіхи і невдачі свого групи, чи вболівають за свій колектив? Так Ні
10. Чи вміють учні самі організовуватися для виконання колективних справ? Чи вміють вони розподіляти між собою роботу і раціональні її виконувати?
11. Чи вміють терпляче і уважно вислуховувати один одного? Так Ні
12. Чи пішов би ти зі своїми одногрупниками на виконання завдання, що пов'язане з ризиком?
 - а) пішов би з усіма, пішов би з окремими;
 - б) не пішов би ні з ким.
13. Чи з усіма одногрупниками у тебе добрі стосунки? Так Ні
14. Чи є в групі такі, з ким у тебе напружені стосунки? Так Ні

15. Чи є в групі такі, з ким у тебе конфліктні стосунки?	Так	Ні	
16. Чи були заходи, проведені групою, які тобі надовго запам'ятались?	Так	Ні	
17. Чи є у вашій групі позитивні традиції?	Так	Ні	
18. Чи є у вашій групі мікрогрупи? На яких засадах вони складаються?			
а) на позитивних;	Так	Ні	
б) на негативних.	Так	Ні	
19. Чи сприяє мікроклімат у групі доброму настрої?	Так	Інколи	Ні
20. Як ти вважаєш, чи завжди думка учнів збігається з думкою вчителів?	Так	Інколи	Ні
21. Чи виконує актив у вашій групі провідну роль?	Так	Ні	
22. Чи допомагає тобі хтось із одногрупників(за своєю ініціативою або на твоє прохання) в засвоєнні важкого матеріалу і з того чи іншого предмета?	Так	Ні	
23. Що, на твою думку, заважає тобі добре вчитися? (потрібно підкреслити)			
- лінощі;			
- немає інтересу до окремих предметів;			
- не вистачає часу на самостійну підготовку;			
- намагання не виділятися серед інших;			
- слабке здоров'я;			
- низький рівень дисципліни на уроках;			
24. Чи знають у групі про те, чим живе училище, інші групи?	Так	Ні	Частково

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ

Сімейне виховання - більш чи менш усвідомлені зусилля старшого покоління, спрямовані на те, щоб молодші відповідали уявленням старших про те, якою повинна бути і стати дитина.

Жанна ван ден Брук подає класифікацію батьків за « симптомами » їхньої поведінки. Щоб уявити, наскільки велика ця шкала, назвемо кілька груп цієї класифікації: недозрілі батьки; батьки-брехуни; несміливі; багаті (та бідні як варіант); дуже розумні і талановиті; батьки, яких ніколи не буває дома; ревниві; батьки-інваліди; сварливі; садисти; мучителі; батьки, які страждають нарцисизмом; невлаштовані; батьки-дебіли; занадто дбайливі; батьки похилого віку; прийомні батьки і так далі.

Однієї зі складових сімейного виховання є батьківська позиція психологічна і виховна спрямованість матері та батька, яка ґрунтується на свідомому чи неусвідомлюючому оцінюванні дитини, що здобуває своє виявлення у певних способах і нормах взаємодії з нею.

Батьківська позиція має такі ознаки:

- Адекватність (найбільш близька об'єктивної оцінки психологічних і характерологічних особливостей дитини та побудова виховного впливу на основі такої оцінки);
- Гнучкість (здатність змінювати методи та форми спілкування та впливу на дитину відповідно до її вікових особливостей, конкретних ситуацій);
- Перспективність (спрямованість виховних зусиль на майбутнє згідно з вимогами, які поставить перед дитиною подальше сімейне життя).

Своєрідність родинного виховання зумовлюється тим, що саме в сім'ї з раннього дитинства починається формування людини, розвиваються розумові, фізичні здібності, моральні, естетичні, якості дітей, виробляється їхнє ставлення до людей, навколишнього середовища, складається основи світогляду, формується ставлення до праці. Найважливіше завдання батьків - прищепити дітям правильне ставлення до праці та навчання як до свого найпершого обов'язку, виховати в них розуміння того, що навчання є складною роботою, необхідною в житті та громадській діяльності.

У нашому суспільстві переважають сім'ї, які складаються із шлюбної пари дітей, а подеколи і когось із батьків подружжя. Таких сімей - 65,3% від їхньої загальної кількості. Складних сімей, які утворюються з двох і більше сімейних пар, порівняно мало - 5,4%., 12% становлять неповної сім'ї, що складаються з матері та дитини, значно рідше - батька та дитини. Кризовий стан суспільства дає підстави очікувати збільшення кількості таких сімей. Зростає кількість сімей з незареєстрованим шлюбом і з неповних сімей.

Концепція державної сімейної політики в Україні спрямована на створення необхідних умов для поліпшення життєдіяльності родини, виховання дітей, охорони материнства та дитинства, забезпечення умов для поєднання трудової діяльності та обов'язків членів сім'ї. Серед основних орієнтирів сучасної сімейної політики в Україні можна виділити такі:

стабілізація родини, підвищення її виховного потенціалу, адаптація сім'ї до ринкових умов життя. Запорукою реалізації сімейної політики повинні бути: законодавче забезпечення, економічні заходи, соціальна робота. З огляду на вище викладене, можна говорити про те, що необхідна така підготовка майбутніх педагогів до превентивного виховання дітей, яка має на меті вивчення їхніх особливостей, типів, зв'язків із оточенням, внутрішніх стосунків, прав у суспільстві виявлення потенціалу, форм та методів роботи з сім'ями як системою відносин. Сім'я має більше можливостей для виховання, оскільки вплив сім'ї на дитину порівняно з впливом інших соціальних інститутів відзначається найбільшою тривалістю і постійністю. У колі рідних і батьків дитина перебуває від народження і до повноліття, а іноді і все своє життя.

АНКЕТА ДЛЯ УЧНІВ « ТИ І ТВОЇ БАТЬКИ»

(Вивчення емоційної атмосфери сім'ї)

1. Який склад твоєї сім'ї?

Бабуся, мати, брат, вітчим, 1—2—3-4

дідусь, батько, мачуха, сестра 1 - 2 - 3 - 4

2. Чи пишася ти своїми батьками?

Так.

Частково.

Ні.

3. Як проводиш своє дозвілля?

Займаюсь у гуртку.

Займаюся спортом (у секції).

Відвідую кіно та театр.

Читаю художню та іншу літературу.

Займаюся у музичній школі.

Дивлюся телепередачі.

Спілкуюся з друзями.

4. Як ти проводиш вільний час з батьками?

Відвідуємо кінотеатр

Ходимо в театр.

Відвідуємо виставки, музеї.

Разом виїжджаємо за місто.

Працюємо на дачній ділянці, їздимо до одичів на село.

Не проводимо вільний час разом.

5. Як часто ти проводиш своє дозвілля з батьками?

Один раз на тиждень.

Один раз на 2 -3 тижні.

Один раз на місяць.

Один раз на півроку.

Майже завжди.

Ніколи

6. Чому не проводиш дозвілля з батьками?

Нецікаво.

Не маю вільного часу.

Батьки не мають вільного часу.

Вільний час батьків не співпадає з моїм.

7. Які стосунки між батьками?

Дружні.

Напружені.

Конфліктні.

Не хочу говорити.

8. Які стосунки у тебе з батьками?

Дуже добрі.

Довірливі.

Напружені.

Конфліктні.

9. Чи подобається тобі в колі своїх батьків?

Так.

Ні.

Не завжди.

Не знаю.

10. Чи ділишся ти зі своїми батьками проблемами, радощами невдачами?

Так.

Ні.

Не завжди.

11. Чи розуміють тебе батьки?

Повністю.

Частково.

Не розуміють.

12. Скільки часу у тебе лишається на дозвілля?

Достатньо.

Мало.

Не лишається.

Не знаю, куди подіти.

13. Яка форма дозвілля найбільш до душі?

Спілкування з батьками.

Проводити час з друзями.
Займатися спортом.
Займатися музикою, слухати музику.
Займатися технікою.
Відвідувати кіно і театри.
Читати.
Дивитися телепередачі.
Грати в комп'ютерні ігри.
Танцювати.

14. Чи допомагаєш батькам, старшим членам сім'ї?

Так.
Іноді.
Ні.
Немає потреби.

15. Чи береш участь у плануванні сімейного бюджету?

Так.
Іноді.
Ні.
Не хочу втручатися.

16. Чи хотів би ти виховувати своїх дітей, як тебе виховують твої батьки?

Так.
Частково.
Ні.
З певними змінами.

17. Чи знаєш ти, яку громадську роботу виконують твої батьки?

Так.
Ні.
Не виконують.

18. Чи є в сім'ї власні традиції?

Так.
Ні.
Деякі.

19. Які члени сім'ї користуються в тебе незаперечним авторитетом?

20. Кому в сім'ї належить вирішальний голос?

21. Чи дають тобі кишенькові гроші?

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ «ВИ І ВАШІ ДІТИ»
(Визначення емоційної атмосфери в сім'ї)

1. Склад вашої сім'ї.....

2. Якому дозвіллю ви надаєте перевагу?
Заняття спортом.
Відвідування кіно і театру.
Читання книг.
Відвідування кафе, ресторанів. Застольні зустрічі з друзями. Перегляд телепередач. Відвідування змагань, матчів. Родинне коло.

3. Як часто Ви проводите дозвілля зі своїми дітьми?
Щодня.
Щосуботи.
Щонеділі.
Ніколи.
Подекуди.
Під час відпустки.
При першій можливості.

4. Яку сферу /вид/ трудової діяльності Ви б рекомендували для своєї дитини?

5. Яку суму кишенькових грошей, на Ваш погляд, повинен мати син /донька/?

6. Які стосунки у Вашій сім'ї?
Дуже добрі.
Добрі.
Не дуже добрі.
Погані.

7. Які стосунки особливо у Вас з сином /донькою/?
Довірливі.
Спокійні.
Напружені.
Конфліктні.

8. Як часто Ваша сім'я збирається разом?
Щодня.
Щонеділі.
Зрідка.
Під час сімейних свят.
На дачі.
Під час відпустки.

9. Чи знаєте Ви, яку громадську роботу виконує Ваш син (донька)?

10. Яку громадянсько-педагогічну роботу Ви виконуєте в навчальному закладі?

11. Які труднощі Ви відчуваєте у вихованні дітей?

Діти Вас не розуміють.

Діти не беруть до уваги Ваших вимог.

Вам не вистачає часу на спілкування.

Не знаєте, як діяти в тому чи іншому випадку.

Є розбіжності думок що до виховання у сім'ї.

Діти роблять все на зло.

Не маєте достовірної інформації.

Не можете знайти спільної мови з вчителями.

13. Хто, на Вашу думку, має найбільше займатися вихованням дітей?

Сім'я.

Громадські організації.

Школа.

Вулиця

Трудові колективи.

Учнівські колективи.

Друзі, учні.

14. Перелічіть трудові обов'язки Вашого сина (доньки)?

15. З яких питань діти розмовляють з Вами відверто? Як часто?

16. Чи цікавляться діти Вашою роботою?

17. Чи достатньо, на Вашу думку, Вашого педагогічного кругозору для виховання власних дітей? Так ні

18. За що цінують Вашого сина (доньку) його друзів і знайомі?

19. Чи знаєте Ви імена друзів та знайомих Вашого сина (доньки)?

20. Чи бере Ваша дитина участь у плануванні сімейного бюджету?

21. Чи впевнені Ви у благополучному переборенні Вашими дітьми «важкого» періоду переходу до дорослості?

Так.

Є певні сумніви.

Важко сказати.

22. Чи знаєте Ви, де в даний час знаходиться Ваша дитина?

НЕБЛАГОПОЛУЧНА СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

*Кількість дітей,
що живуть в неблагополучних сім'ях
невідома, проте є підстави думати,
що дана цифра досить значна.*

Сім'я - динамічна мала група людей, які разом проживають, пов'язані родинними стосунками (шлюбу, кровної спорідненості, усиновлення, опіки), спільністю формування та задоволення соціально-економічних та інших потреб, взаємною моральною відповідальністю. Родина також визначається як соціальний інститут, що характеризується спільною формою взаємовідносин між людьми, в межах якого здійснюється основна частина їх життєдіяльності.

У педагогічній літературі сім'ї як один із видів соціального інституту поділяють на благополучні та не благополучні.

Родинне благополуччя визначається не її матеріально-економічною забезпеченістю та прибутками, а високим рівнем внутрішньо сімейної моральності, духовності задоволенням емоційних потреб усіх членів сім'ї.

Гарні матеріальні умови мають значення лише при нормальному емоційно-психологічному кліматі, доброзичливих взаємостосунках між членами сім'ї. У благополучній родині панує взаємодія, взаєморозуміння, взаємоповага, наявна спільна життєва мета, створена позитивна моральна атмосфера, дається приблизно однакова оцінка різних життєвих ситуацій, спостерігається спільність інтересів у багатьох сферах духовного життя, взаємо узгодженість справ і обов'язків, урахування спільних інтересів, розуміння душевних переживань іншого, відчутними є психологічна підтримка, задоволення почуття власної гідності, своєї значущості, взаємна довіра, людяність, доброта, чуйність, пропонується раціональне вирішення всіх сімейних проблем, усвідомлюється завдання сімейного виховання. Дитина в такій сім'ї відчуває себе рівноправним членом родини, де її люблять, проте не розбещують, залучають до посильної праці, ставляться до її потреб з розумінням, роз'яснюють, чому слід робити так, а не інакше, тощо.

Родина була, є і завжди буде важливим середовищем формування особистості та провідним інститутом її виховання, відповідаючи не тільки за соціальне відтворення певного образу життя.

А що таке неблагополучна сім'я? Однозначно відповісти на це питання неможливо. Адже все у світі відносне - і добробут, і благополуччя. Так що говорити про дитину з неблагополучної сім'ї - значить говорити про те, які бувають неблагополучні сім'ї; які бувають діти зі своїми психологічними і психопатологічними проблемами, що виникають внаслідок надмірного реагування на сімейне неблагополуччя; як позначається сімейне неблагополуччя на дитині, схильної до загостреного реагування на всілякі несприятливі чинники; як хвора дитина може порушувати спокій сім'ї, викликати у батьків роздратування, злість, перетворювати сім'ю в

неблагополучну, а остання, в свою чергу, може ще гірше погіршувати психічний стан дитини; що повинні робити педагоги, щоб допомогти дитині, адже вона не винна, що живе в неблагополучній сім'ї.

Поняття неблагополучна сім'я досить широке. Сюди можна віднести, безперечно, сім'ї аморальні, формально нормальні. Але разом з тим існують і так звані сім'ї ризику, які в будь-який момент можуть перейти в категорію неблагополучних. Зауважимо, що сьогоденні надзвичайно несприятливі соціально-економічні умови в Україні дуже негативно впливають на стабільність навіть цілком благополучних сімей. Погіршення матеріально-побутових умов, поступове зубожіння, втрата роботи і т. д. викликають у людей почуття незахищеності, страху перед завтрашнім днем. Все це веде до наростання напруги в сім'ї, негативно позначається на вихованні дітей. Такі сім'ї разом з явно неблагополучними теж вимагають уваги.

Стосовно поняття «неблагополучна сім'я» існують різні погляди. Використовуються для опису її неблагополуччя терміни «функціонально-неспроможна», «сім'я у кризовій ситуації», «аморальна сім'я», «сім'я з насильством щодо членів родини», «сім'я, де є серйозні помилки і прорахунки у вихованні дітей», «конфліктна сім'я», сім'ї алкоголіків і наркоманів, сім'ї, де є засуджені чи ув'язнені,

Метою учасників навчально-виховного процесу є збереження цілісності сім'ї, захист її прав у суспільстві і прав членів сім'ї у родині. Це може бути здійснено як через примусові заходи юридичного характеру, так і через створення умов для подолання сім'єю причин і наслідків свого неблагополуччя самостійно чи за допомогою фахівців (педагогів, психологів, медиків, соціальних працівників. Основні завдання, які постають при цьому перед психологічною службою, можна визначити як: виявлення неблагополучних сімей, вивчення конкретних потреб кожної сім'ї і дітей, які виховуються в цій сім'ї, в різних видах і формах допомоги і надання її в міру можливостей; сприяння зміцненню сім'ї, підвищенню її загальної культури і виховного потенціалу; формування здорового способу життя, розумного планування сім'ї тощо. В роботі з неблагополучною сім'єю реалізуються всі найважливіші функції діяльності соціально - психологічної служби, серед яких відомий вчений П. Д. Павленок в першу чергу виділяє: діагностичну, прогностичну, профілактичну, правозахисну, соціально-педагогічну, психологічну, соціально-побутову, комунікативну, морально-гуманістичну, організаційну.

Завданнями педагога, практичного психолога у роботі з неблагополучною сім'єю є:

- виявлення випадків порушення прав людини в сім'ї; причин неблагополуччя, інформування про них органів влади;
- профілактика девіантної поведінки в сім'ї, рецидивів порушення прав членів сім'ї у родині;
- пропагування ідеальної моделі сімейного життя, здорового способу життя, статеве виховання;

- правова і психолого-педагогічна просвіта молоді з питань сім'ї та шлюбу, прав людини;

Сім'я, що є найменшим осередком суспільства, постійно відчуває на собі безпосередньо або опосередковано ті зміни, що відбуваються у країні і відповідно сама накладає відбиток на розвиток суспільства. Процес переходу до ринкових відносин відбивається і на становленні сучасної сім'ї, особливо молоді. До проблеми сучасної молоді сім'ї можна віднести омолодження шлюбів, економічну, психологічну, моральну невідповідність молодих людей до самостійного сімейного життя, небажання мати дітей взагалі, відсунути їх появу або обмежитись однією дитиною; значне погіршення матеріально-побутового становища; значну кількість розлучень, і відповідно збільшення кількості розлучень, збільшення кількості неповних сімей і дітей, що виховуються без одного з батьків; збільшення кількості позашлюбних дітей.

Отже, різке погіршення матеріального становища, збільшення кількості розлучень, збільшення кількості неблагополучних сімей, що не можуть забезпечити належний рівень виховання дитини в сім'ї призводить до збільшення дитячих захворювань, девіантної поведінки.

Соціальні педагоги З.Г. Зайцева, І.Д. Зверева, А.И. Капська, Л.Г. Коваль, С.Р. Хлебик, І.М. Трубавіна та інші до неблагополучних сімей відносять: сім'ї, де батьки зловживають спиртними напоями, ведуть аморальний спосіб життя, вступають у конфлікт з морально-правовими вимогами суспільства (припускаються різних видів правопорушень); сім'ї з низьким морально-культурним рівнем батьків; сім'ї, де виникають постійні конфлікти у взаємостосунках між батьками, батьками та дітьми; неповні сім'ї, сім'ї зовні благополучні, проте в яких припускаються серйозних помилок, прорахунків в системі родинного виховання через невміння будувати правильні внутрішні взаємини, низьку педагогічну культуру та неосвіченість.

Кожній із зазначених категорій необхідна адекватна соціально-психологічна допомога соціальної служби у підтримці та подоланні конфліктних ситуацій. Завдання полягає в тому, щоб захистити дітей, які зазнають різного роду насильства, від несприятливого середовища, а також допомогти батькам у розв'язанні складних питань сімейного виховання, налагодженні взаємостосунків з навчальним закладом.

Неблагополучна сім'я вимагає перш за все реабілітації та супроводу, в той час як потенційно-неблагополучна сім'я — спостереження і профілактики.

Педагогічний супровід неблагополучної сім'ї здійснюється такими етапами:

1. Виявлення неблагополучних сімей психологами, класними керівниками, учнями.

2. Знайомство з сім'єю, збір інформації про неї, визначення її проблем, формування позитивної мотивації до участі в роботі з педагогами.

3. Роз'яснення необхідності роботи, звернення до позитивного в сімейних стосунках, показ перспектив роботи.

4. Досягнення згоди сім'ї на співпрацю.

5. Розв'язання проблем сім'ї.
6. Перевірка результатів роботи.
7. Аналіз результатів.

Важливим завданням педагогів є підготовка молодої людини до сімейного життя, що передбачає, насамперед, формування навичок здорового способу життя, психолого-педагогічних, юридичних, економічних, медичних знань з питань становлення особистості, розвитку комунікативних навичок, корекції особистих проблем, духовного виховання, створення власного іміджу, оволодіння знаннями медико-соціальних проблем алкоголізму, наркоманії, профілактики захворювань, що передаються статевим шляхом, планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я молоді, профілактики вагітності, народження здорових дітей, розвитку сімейних традицій тощо.

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК ПРОБЛЕМА ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ

В Україні проблема домашнього насильства практично не вивчалася. Існують лише окремі дослідження з цієї теми. Тільки протягом останніх п'яти років в Україні теми гендерної рівності, насильства стосовно жінок та дітей у родині стали предметом публічного обговорення. Для того, щоб перемогти реальне зло, його треба назвати, відкрито обговорити проблему та шукати шляхи вирішення.

Насильство є засобом використання психічного, емоційного тиску або фізичної сили з метою заподіяння шкоди людині.

За визначенням Закону України “Про попередження насильства в сім'ї”, який Верховна Рада України ухвалила 2001 року, насильство в сім'ї — це “будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю”.

Насильство в сім'ї - це насильство яке чинить людина однієї статі над людиною іншої статі. Жертвою такої агресивної поведінки може стати будь-хто: дівчинка підліток, яка страждає від сексуальних переслідувань свого вітчима; хлопчик, якого лупцює мати алкоголічка; старенька бабуся, яку ненавидить її сусід; літній чоловік, якого принижує власна дочка... Однак здебільшого від насильства сім'ї потерпають хлопці та дівчата. Це явище в Україні має не лише побутовий (домашнє насильство), а й соціальний характер (торгівля дітьми). Статистика свідчить, що більше трьох мільйонів дітей щороку спостерігають насильство у сім'ях.

Особливою проблемою неблагополучної сім'ї є зневажливе ставлення, насильство над дітьми і членами цієї сім'ї. Насильство над дітьми можна визначити як активні дії родичів, членів сім'ї, опікуна, що призводить до виникнення у дитини фізичних і психічних травм. Насильством можна вважати і небажання здійснення належний догляд тими, хто має це робити, за наявності всіх необхідних ресурсів.

Як правило, насильство в сім'ї складається з таких елементів:

- Якщо вже мало місце фізичне насильство, то зазвичай з кожним наступним разом збільшується частота його повторення і ступінь жорстокості;
- Насильство через образливе провадження чергування з обіцянками змінитися та вибаченнями, принесеними кривдником;
- При спробі припинити відносини - спостерігається ескалація небезпеки для жертви;
- Насильство в сім'ї відбувається в будь яких верстах, незважаючи на класові, соціально-економічно аспекти.

Насильство в сім'ї - серйозна і поширена проблема у світі. За даними

досліджень Департаменту юстиції США, близько 95% жертв насильства в сім'ї - жінки. Кожна друга жінка протягом життя потрапляє в ситуацію, пов'язану з насильством. Жінки в 6 разів частіше стають жертвами злочинів, скоєних близькими людьми. 50% усіх бездомних жінок і дітей рятується у такий спосіб від насильства в сім'ї.

Насильство в сім'ї дуже впливає на життя дітей і підлітків. Третина дітей в Україні щороку спостерігають акти насильства всієї. Діти матерів, що зазнали знущань у 6 разів частіше намагаються покінчити життя самогубством та схильні до зловживань наркотиками та алкоголізмом.

Одна третина підлітків зазнає насилля в інтимних стосунках.

Стаття 1 конвенції про права дитини, що прийнята асамблеєю ООН 20 листопада 1989 р. та ратифікована постановою Верховною Радою України 27 лютого 1991 р. проголошує, що дитиною є кожна людська істота до досягнення нею вісімнадцятирічного віку. Тому без перебільшення можна зробити висновок, що сім'я є одним з основних об'єктів соціальної політики, через який здійснюється охорона і захист прав людини. Сім'я, що є осередком суспільства, постійно відчуває на собі (безпосередньо або опосередковано) ті зміни, що відбуваються в країні і відповідно сама накладає відбиток на розвиток суспільства.

Види домашнього насильства

Закон розрізняє чотири види домашнього насильства:

- фізичне;
- медичне
- психологічне;
- економічне;
- сексуальне.

Фізичне насильство - завдання фізичного болю, тілесних ушкоджень чи навіть убивство, насильницьке спонукання до будь-чого, а також застосування до дитини різних заборон, обмежень її свобод.

Медичне насильство - недбалість чи не своєчасність надання допомоги, видачі ліків, умисне передозування препарату чи, навмисна відмова дитині в отриманні необхідних ліків.

Зневага - безвідповідальність і невиконання членами сім'ї, опікуном своїх обов'язків щодо дитини, що призводить до різного виду порушень її прав. Визначення «пасивна зневага щодо дитини» застосовується у випадках, коли відбувається ізоляція дитини, її лишують на самоті, а то й зовсім забувають про її існування, свідомо позбавляють усього необхідного для нормального існування.

Насильство економічне - створення повної економічної залежності від держави, суспільства, батьків, повний контроль за витратами грошей.

Сексуальне насильство - зґвалтування, примушення займатися сексом проти волі людини, сексуальні переслідування за відсутності ніжних почуттів.

Працівники охорони здоров'я, освіти, правоохоронних органів занепокоєні зниженням віку, з якого неповнолітні починають статеве життя, що супроводжується зростанням кількості випадків штучного переривання вагітності, розширенням діапазону венеричних захворювань, ВІЛ-інфікованих, появою серед учениць численної армії матерів-одиночок, малолітніх проституток. Також турбує статистика насильств, скоєними неповнолітніми на сексуальному ґрунті. В умовах сьогодення, коли молодь має низький просвітницький рівень культури стосунків, зростає кількість розлучень, збільшується кількість неблагополучних сімей, сімей групи ризику, спостерігається конфліктність у стосунках - все це ставить під загрозу якість сімейного виховання дітей, дотримання їхніх прав та потреб.

Загальні ознаки будь-якого виду насильства над дітьми:

- невміння зосередитися;
- проблеми з пам'яттю;
- низька самооцінка, відсутність самоповаги, ненависть до себе, що сприяє формуванню комплексу неповноцінності;
- недовіра до дорослих;
- поганий настрій;
- незрозумілі напади гніву, агресії, імпульсна поведінка;
- почуття сорому, страху, постійного переживання провини;
- депресія;
- нездатність відчувати задоволення від чого-небудь;
- самотність, відчуженість і ін.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Ніщо у виховній роботі не впливає на особистість підлітка з такою силою, як усвідомлення свого значення і ролі вжитті. У системі позакласного виховання саме цей момент є чи не найпотужнішим фактором успішності і здорової особистості.

Формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя як невід'ємної частини загальної культури особистості, сприяння повноцінному фізичному розвитку особистості, формування її фізичних здібностей, зміцнення здоров'я, формування гармонії тіла й духу – мета фізичного виховання, одного із головних напрямків виховної роботи спортивного ліцею.

Основою формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнів є гуманістичний підхід, сутність якого полягає у створенні сприятливої ситуації для їх готовності до сприйняття й адекватного реагування на виховні дії та на вплив соціального середовища.

Рівень цієї готовності характеризується здатністю підлітків перетворювати зовнішні вимоги на внутрішні спонуки, мотиви поведінки з пробудженням їх самосвідомості і відповідальності за власну культуру.

Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороби чи фізичних вад.

Поняття «здоров'я» нерозривно пов'язане із поняттям здоровий спосіб життя» як сценарій життєдіяльності, спрямованої на збереження та покращення здоров'я.

Результатом сформованості здорового способу життя є культура здоров'я як інтегративна якість особистості і показник вихованості, що забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки учнів стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих

Формування засад здорового способу життя, культури здоров'я, підвищення їх виховних можливостей потребує максимальної уваги до мотиваційної сфери молодого покоління у прагненні бути здоровими. Абстрактного «Так треба, це корисно» у формуванні здорового способу життя молоді недостатньо. Виховна мета будь-якого просвітницького або розважального заходу, в якому беруть участь учні, повинна об'єктивно впливати з реальних умов її життя і потреб, збігатися з інтересами й уподобаннями підлітків, враховувати їх бажання, сили й можливості, бути настільки близькою і зрозумілою учасникам, щоб викликати в них відповідні економічні зрушення, певну психологічну налаштованість на її досягнення як необхідної і корисної, як особистісно значущої.

Ефективність процесу формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів організації. Найбільш актуальним в організації просвітницької роботи є питання про ефективні й доцільні, психологічно обґрунтовані педагогічні методи, форми й прийоми цієї роботи. Серед форм та методів процесу формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя пріоритетна роль

належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи і творчості.

До них також належать соціальне проектування, метод відкритої трибуни, ситуаційно-рольова гра, соціально-психологічний тренінг, інтелектуальний аукціон, «мозкова атака», метод аналізу соціальних ситуацій з морально-естетичним характером, гра-драматизація тощо.

З метою виявлення і удосконалення рівня сформованості кожної складової здоров'я рекомендуємо провести анкетування, тестування яке складається з таких розділів:

- «Я не хворію» (формування фізичного здоров'я);
- «Я думаю» (формування інтелектуального здоров'я);
- «Я радію» (формування емоційного здоров'я);
- «Я не конфлікую» (формування психічного здоров'я);
- «Я серед людей» (формування соціального здоров'я);
- «Я міркую виду пошук» (формування духовного здоров'я);
- «Я людина» (формування особистого здоров'я).

Процес виховання свідомого ставлення учнів до власного здоров'я, здоров'я інших людей здійснюється шляхом передачі знань і формування умінь і навичок зміцнення та збереження здоров'я, виконання практичних дій здорового способу життя.

Навчання здоровому способу життя повинно бути системним і повинно сприяти гармонійному розвитку психофізичних здібностей учнів. Воно не зводиться до періодичного спрямування на усвідомлення здорового способу життя як цінності шкільного колективу. Така робота передбачає:

1. Вивчення уявлень молоді про здоровий спосіб життя і розробки методів оцінювання здоров'я індивіда;
2. Формування свідомості і культури здорового способу життя;
3. Розробку методик навчання молоді здоровому способу життя.

У зв'язку з цим педагоги разом з учнями та їх батьками ставлять перед собою таку мету:

- прагнути істотного поліпшення ситуації для збереження і зміцнення психічного, фізичного і соціального здоров'я учнів;
- створити умови для його поліпшення, використовуючи традиції навчального закладу;
- прагнути того щоб кожен учень розвивав свої природні здібності, знайшов своє місце у житті.

Головною метою є формування у педагогів, учнів та їх батьків свідомого ставлення до особистого здоров'я, навколишнього середовища і здоров'я інших людей. У цьому напрямку можуть бути проведені такі оздоровчі заходи:

- Дні здоров'я на тему «Ні - шкідливим звичкам», День здоров'я, присвячений туризму (спортивні змагання між групами, конкурс «Туристичної пісні», конкурс на краще багаття), тренінги, бесіди; зустрічі з лікарями різного профілю для розмови з учнями, спортивні змагання, ігри, фізкультурні свята, екскурсії, походи, КВК, оформлення плакатів. Визначено, що

найпопулярнішими формами роботи щодо формування здорового способу життя в молодіжному середовищі стали інноваційні методики, такі як інтерактивні театри, молодіжні лекторські групи. Доцільно застосовувати також традиційні методи: бесіда, диспут, лекція, семінар, роз'яснення, переконання, конкурси світлин, виставки квітів, захист технічних проектів тощо. Ці форми здатні містити візуальну інформацію, впливати на свідомість завдяки образотворчим засобам, до того ж адресовані великій і різномірній аудиторії. З нетрадиційних для педагогіки методів ефективно спрацьовують літературно - музична композиція, концерт, змагання команд КВК, театралізовані вистави.

Застосування цих методів сприяє формуванню в учнів моральної самооцінки, допоможе знецінити і зруйнувати негативні мотиви, перебудувати і змінити негативні форми у поведінці підлітків на позитивні; підтримати, посилити позитивні моральні спонукання, активізувати їх прояви чи загальмувати негативні мотиви, утримати їх від прояву негативної мотивації на здоровий спосіб життя. Батьки та педагоги зможуть поставити бар'єр на шляху цієї хвороби, сформувавши в дітей моральні цінності власним прикладом. Сприятлива атмосфера в родині, у навчальному закладі - там, де молода людина проводить більшу частину свого часу, - є необхідною умовою для відвертого та довірливого спілкування. Створення такої атмосфери сприятиме тому, що у складних життєвих ситуаціях підліток шукатиме захисту там, де її зрозуміють і допоможуть.

У рамках діючої програми «Ми - здорове покоління» проводимо цикл заходів щодо попередження шкідливих звичок учнівської молоді: це «Тверезість - норма життя», «Увага - наркоманія!», «Тютюновий дим - отрута», «У чому сенс життя і щастя людини?», «Учися любити», диспути, тематичні вечори, вечори запитань і відповідей, конкурсно-розважальні програми.

Звичайно, неможливо одразу «виховати, викоренити, ліквідувати, добитися, досягти». Але стимулювати підлітків до власних пошуків відповідей на актуальні питання, представляючи в іншому контексті поширені у підлітковому житті факти тютюнокуріння, вживання алкоголю або експерименти з наркотиками, які не усвідомлюються ними як проблеми, - можна і потрібно. Відмовившись від неефективного вербального виховання, ми створюємо такі розважально-виховальні програми, де про серйозні речі можна говорити жартома, і саме це руйнує певні життєві стереотипи учнів.

Декілька прикладів. За принципом «навпаки» визначається переможець конкурсу знавців у програмі «No smoking»: хто назвав найбільшу кількість марку цигарок - програє! Надуваючи найбільшу повітряну кульку, переможе тільки той, хто має здорові легені, отже - «Не палить!». Коли зображення молодого і красивого юнака або дівчини під коментар глядачів і під пензлями учасників зазнає тих змін, що відбуваються з людиною зі шкідливими звичками (білі зуби жовтіють, колір обличчя стає сіруватим, волосся випадає, з'являються зморшки тощо), - не потрібні слова про шкідливість для зовнішності тютюнокуріння. Кожен бачить неестетичні зміни тут і зараз.

У рольових іграх «Я кажу: «Ні!», які є обов'язковим елементом розважальних програм, у підлітка виникає можливість попрактикуватися у відмовах від запропонованих цигарки, пляшки, наркотиків, небезпечного сексу. У цій грі моделюється конфліктна ситуація, яка виникає у підлітка у разі відмові, але пошуки виходу з неї ведуться у психологічно-безпечній ситуації. По завершенні гри створюються рефлексії: йде обмін враженнями, які учасники відчували під час гри і відчувають зараз, як реагували вони на «ходи» інших гравців, що викликало труднощі, вразило, що стало зрозумілим в результаті гри. Потім свої погляди можуть висловити і глядачі, і ведучі.

Під час проведення тренінгів деякі актуальні питання, суперечливість або неоднозначність судження можна розглянути методом «мозкового штурму». Він дозволяє генерувати велику кількість ідей, а потім вибирати ті, що здаються найкращими, найефективнішими. Щоб учасники почували себе комфортно і не боялися висловлюватися, свої ідеї вони подають письмово і анонімно, а зачитує їх в голос ведучий. Навіть якщо ці ідеї комусь здаються нерозумними або неможливими, їх не критикують. Сміх не забороняється, а заохочується, оскільки оскільки допомагає учасникам гри розслабитися, почуватися у безпеці. Ідеї, що спочатку здаються підліткам нерозумними, можуть стати для них корисними, а розумні - власними.

Велике враження на підлітків справляють також музичні твори і факти з життя відомих рок-виконавців, які згинули від алкоголізму, наркоманії, СНІДУ, і відеоматеріали про них.

Значна роль у формуванні позитивної мотивації на здоровий спосіб життя відводиться бібліотеці навчального закладу. Круглі столи, диспути «Здорова людина - здорова нація», популяризація видань про здоровий спосіб життя конкурс «Моя мала Батьківщина», «Апостол світової культури». (До 150-річчя І.Франка), огляд-рекомендація періодичних видань – далеко не весь перелік заходів, які проводить бібліотека для учнів.

Уберегти майбутнє нації від лиха, що насувається, - обов'язок найближчого оточення дітей та підлітків, навчального закладу, сім'ї. Ключова роль у пропаганді здорового способу життя та профілактиці ВІЛ- інфекції, інших негативних явищ серед підлітків належить системі освіти, яка забезпечує наймасовіше охоплення молоді. Успішне засвоєння будь-яких знань можливо за умови дотримання таких основних принципів навчання, як науковість та доступність змісту освіти, актуалізація та розвиток позитивного потенціалу молодої людини, спрямована на формування цілісної, гармонійної та творчої особистості. Це означає, що інформація має бути достовірною, науково обґрунтованою та правдивою і, водночас, доступною для розуміння й адекватного сприйняття підлітками.

Сценарій «Ми- за майбутнє»,
розроблений за програмою «Рівний рівному»

Пісня «Україна» муз. і сл. Т. Петриненка

Ми - діти України прагнемо,
Щоб наша держава стала :
Сильною!
Багатою!
Здоровою!
Красивою!

Діти – це майбутнє кожної нації,
Ми – любимо нашу країну
Ми цінуємо життя
"Діти – за майбутнє! " впевненні,
Що все в житті залежить тільки від нас!

Схаменіться люди, ще не пізно!
Зупиніться! Відведіть біду!
Це благає матір Україна
В хвилину важку і складну!

Пісня
Через день буде пізно,
Через годину буде пізно,
Ти маєш бути сильним,
Ти маєш стати сильним.
Україні допоможуть тренери програми «Рівний – рівному».

«Рівний – рівному»
З вуст в уста,
Щоб від шкідливих звичок
Не було шкода.

«Рівний – рівному»
Плечем до плеча,
Хай не приходить до хати біда.

«Рівний – рівному»
Рука до руки .
Надамо підтримку на віки.

«Рівний – рівному»
Тобі й мені
Ми повинні вірити один-одному завжди.
Не будь в стороні
Говорим, одноліток, це тобі!

Реклама модулів програми «Рівний – рівному».

Тебе не сприймають серйозно?

Батьки тебе не розуміють?

Твою думку нехтують?

Візьміть участь у тренінгу " Спілкуємось та діємо", і ти знайдеш багато нових друзів!

Тобі необхідна допомога?

Хочеш поділитися проблемами?

Потрібна консультація і порада?

Звернись до модулю " Знаємо та реалізуємо свої права".

Обирати чи відмовитись?

Зважити всі "За і проти"

Що обираєш ти?

Визнач свою позицію: завжди можна сказати «ні».

Пройди тренінг "Твоє життя – твій вибір "

Дізнайся більше про своє тіло і про себе взагалі.

Приходь на тренінг "Прояви турботу та обачливість."

Друже, завжди пам'ятай!

Якщо біда –

Дзвони сюди!

Служби міста

Допоможуть тобі!

Ти щодня миєш тіло,

Щоб чистим було,

Бо від бруду – неспокій,

Хвороби і зло.

Ну, а як же душа?

Для її чистоти

Треба гідності душ

І рушник доброти.

Пісня «Дорога добра».

З'їж морквинку, апельсинку, картоплинку й капустинку – будеш схожа на Маринку.

Овочі і фрукти мої улюблені продукти.

Навчання і цигарочка – нікудишня парочка!

Шкідливих звичок я не маю
І вас до цього закликаю!

Без руху швидко стане кволим тіло.
Тож, склавши руки, не сиди без діла!

З фізкультурою дружу
На Луну я полечу.

Хто здоровий – не сумує
Над загадками мудрує!

Загадка.
Маленька, синенька і стрибає. Хто це?
Жаба.
Чому синенька?
Бо в спортивному костюмі.

Щоб здорові зуби мати,
Слід про них щоденно дбати.

Гігієна, чистота необхідні і котам!

А в нашому селі навіть гуси про гігієну знають!

Танок «Два веселих гуся».

Спорт
Спорт – краса,
Здоров'я – сила,
Фізкультура теж нам мила.
Геть від нас хвороби віку,
Жити хочемо без ліку!

Життя – це життя!
Створи його!
Життя – прекрасне!
Не губи його!
Життя – це життя!
Борися за нього!

Наш девіз :
Ми за здоровий спосіб життя!
Приєднуйся до нас!
Фінальна пісня

СЦЕНАРІЙ
диспуту «Уникаючи небезпеки»
(здоровий спосіб життя)
матеріали для бесіди з учнями

Учні повинні: знати та виконувати основні правила здорового способу життя.

Форма проведення заняття: диспут.

Дидактичне забезпечення: мультимедійний проектор, стенд «Здоровий спосіб життя», відеоролики з пропаганди здорового способу життя.

Базова інформація цього заняття може бути використана під час проведення класної години. На уроці можуть бути використані відеосюжети, підготовлені за даною тематикою.

I. Вступне слово:

Ведучий: На початку великого шляху, який називається життям, кожен із вас стоїть перед вибором. Отже, що краще – бути здоровим, багатим і щасливим чи хворим, бідним і нещасливим? Для того щоб зберегти здоров'я, бути успішним у житті, створити гарну сім'ю, потрібно не піддатися тютюновій спокусі.

Дорослі часто усвідомлюють, що колись почавши курити, зробили це необачно. Вони б раді кинути, та вже пізно. Їм також важко сказати вголос, що через власну слабкість дуже багато втратили: здоров'я, час, красу.

Задумайтесь, юні друзі. Наша зустріч сьогодні – можливість поміркувати, зробити для себе висновки.

Ведучий: Для початку я хочу ознайомити з матеріалами стенду «Здоровий спосіб життя» (демонстрація та коментар матеріалів стендів).

Ведучий: А зараз творче завдання для вас – поділіться на групи та намалюйте портрет курця, як ви собі уявляєте (протягом 10 хв. робота учнів).

Демонстрація малюнків, кращі попадають до виставки.

Ведучий: Ми дуже часто рівняємося на європейські країни, але там становиться модним здоровий спосіб життя, може і нам взяти гарний приклад? Доказом того є рекламні ролики про вплив куріння.

Увага на екран (5 хв. – перегляд відеоматеріалів).

Ведучий: Всіх прошу озброїтися ручками та папером. Зараз ми проведемо тест на нікотинову залежність доктора Фагерстрома (проводиться тест).

1. Коли Ви тягнетесь до сигарети після того, як прокинетесь?

- протягом 5 хв. (3)
- від 6 до 30 хв. (2)
- від 31 до 60 хв. (1)

- більше ніж 60 хв. (0)

2. Чи важко Вам не палити у місцях, заборонених для паління?

- так (1)

- ні (0)

3. Від якої сигарети найважче відмовитися?

- ранкової (1)

- подальшої (0)

4. Скільки сигарет ви щоденно палите?

- 10 або менше (0)

- 11-20 (2)

- 21 і більше (3)

5. Ви більше палите ранком чи протягом дня?

- ранком (1)

- протягом дня (0)

6. Чи палите Ви під час хвороби, коли перебуваєте на постільному режимі?

- так (1)

- ні (0)

Підрахуйте суму балів, щоб визначити рівень своєї залежності.

0-3 бали – низький рівень залежності.

За допомогою сили волі, а також за підтримки лікаря, фармацевта, знайомих Ви можете звільнитися від ніотинової залежності.

4-5 балів – середній рівень залежності.

Регулярне вживання жувальної гумки «Нікоретте» повинно допомогти Вам перебороти бажання палити.

6-10 балів – високий рівень залежності.

Ваш організм може опиратися бажанню відмовитися від сигарети. Жувальна гумка «Нікоретте» звільнить Вас від неприємного відчуття ніотинового голоду.

Ведучий: Я не питаю про набрані бали, але кожен з Вас хай задумається. Я у своєму житті ніколи не курила, тому я дуже легко роблю це

(розривається пачка сигарет).

А ви можете зробити так само?

ВИСНОВКИ

Необхідною умовою якісної, нової соціально-педагогічної технології виробництва людини як особистості (навчання, виховання, підготовка та розвиток фахівців) є перспективна діяльність, спрямована на усунення причин і умов, котрі можуть стимулювати шкідливі звички, виступати механізмом закріплення девіантної поведінки учнів, їх подолання до того, як вони виявляються у структурі особистості та поведінки.

На нинішньому етапі розвитку нашого суспільства особливого значення набуває проблема взаємозв'язку кожного навчального закладу з навколишнім середовищем, саме педагогічний прогноз і критерії ефективності, стимулювання мотивації творчого саморозвитку вчителя в умовах інноваційної діяльності найбільше відповідають сучасним реаліям превентивного виховання учнівської молоді.

Тому, в своїй творчій роботі я ставила за мету більш доступно ознайомити педагогів з основними аспектами сутності превентивного виховання молоді і незалежно від типу навчального закладу здійснювати основні завдання превентивного виховання, а саме:

створювати умови для формування позитивних якостей особистості в процесі різних видів трудової діяльності, що сприяють інтелектуальному, морально-етичному, естетичному розвитку, виробленню стійкості до негативних впливів;

забезпечувати соціально-психологічну діяльність, педагогічно зорієнтовану на запобігання втягуванню дітей і молоді в протизаконні ситуації;

надавати комплексну психолого-педагогічну та медико-соціальну допомогу тим неповнолітнім, які її потребують;

забезпечувати адекватну соціальну реабілітацію неповнолітніх, які вчинили протиправні дії або зловживають психоактивними речовинами;

стимулювати неповнолітніх дотримуватися здорового способу життя та позитивної соціальної орієнтації, сприяти валеологізації навчально-виховного процесу, виробленню з раннього віку навичок дбайливого ставлення до власного життя і здоров'я;

сприяти виробленню інтегрованих міждисциплінарних підходів при підготовці спеціалістів (педагогів, психологів, медиків, соціологів, юристів, соціальних працівників), батьків та ін., об'єднанню зусиль різних суб'єктів превентивної роботи.

І Сьогодні, в умовах переходу від авторитарної педагогіки до гуманістичної дуже важлива заміна застарілих форм педагогічного впливу. Взаємодія педагога та учнів має базуватись на принципах:

1. "Розуміння замість осуду" (або принцип гуманізму) означає, що кожному людину необхідно сприймати такою, якою вона є, давати їй змогу виявляти як позитивні, так і негативні особисті почуття, не осуджуючи їх, а беручи до осмислення;

2. "Добровільність замість контролю" означає, що кожна людина має самовизначитись у тому, яка допомога їй необхідна і яку вона хоче прийняти.

3. "Щирість та довірливість взаємодії*" учня з учасниками виховної роботи означає, що взаємини слід будувати на основі відкритості, чесності, довіри.

4. "Щільна співпраця з сім'єю "важковиховуваного", означає, що захист та допомогу кожній дитині можна забезпечити в спільній роботі з батьками, які беруть на себе всю відповідальність за розв'язання проблем своїх дітей.

Кожна сім'я, де є проблеми у вихованні, може розраховувати на надання допомоги, яка полягає в підтримці батьків у питаннях виховання дітей, щоб таким чином усунути наявні проблеми та запобігти новим.

5. "Допомога для самопідготовки" (активність замість пасивності) означає, що кожна людина, якій надають допомогу, не повинна бути безпорадною й залежною, а навпаки, повинна на її основі починати активно діяти, вирішуючи свої життєві проблеми.

6. "Комплектність" означає, що будь-яку допомогу слід розглядати в спільному контексті проблемних життєвих обставин і тому здійснювати у співпраці.

Отже, вчитель, вихователь, класний керівник має знати аморальні прояви в поведінці, притаманні конкретній дитині, знати його психологічні проблеми і будувати своє спілкування з ним так, щоб запобігти проявам аморальності в його поведінці. Налагодження довірчих стосунків призводить до поступового зменшення аморальних вчинків у поведінці дітей.

За словами американського психолога Дороті Лоу Нотл, мистецтво жити з дітьми полягає в тому, що:

- Діти вчаться тому, чому їх вчать;
- Якщо діти живуть з критикою, вони вчаться засуджувати;
- Якщо діти живуть у злі, вони вчаться битися;
- Якщо діти живуть зі страхом, вони вчаться боятися;
- Якщо діти живуть у жалості, вони вчаться жаліти себе;
- Якщо діти живуть з насмішкою, вони вчаться бути нерішучими;
- Якщо діти живуть із заздрістю, вони вчаться розчаруванню;
- Якщо діти живуть із соромом, вони вчаться відчувати себе винними;
- Якщо діти живуть із заохоченням, вони вчаться довіряти;
- Якщо діти живуть із похвалою, вони вчаться вдячності;
- Якщо діти живуть із вдячністю, вони вчаться любити;
- Якщо діти живуть із розумінням, вони вчаться впевненості;
- Якщо дітей вчать ділитися, вони вчаться бути щедрими;
- Якщо діти живуть у чесності, вони вчаться бути справедливими;
- Якщо діти живуть у роботі та ввічливості, вони вчаться поважати;
- Якщо діти живуть у безпеці, вони вчаться вірити в себе і довіряти тим, хто поряд з ними;
- Якщо діти живуть у дружбі, вони вчаться розуміти, що світ прекрасний.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону дитинства» // Урядовий кур'єр - 2001 №98.
2. Г. Ситник. «Технології превентивного виховання школярів» (1999 р.).
3. Ченков О.І. Превентивне виховання в умовах валеолізації навчально-виховного процесу. //Виховна робота в школі № 10, жовтень 2005р.,- ст. 18.
4. В.М. Приходько. Превентивна педагогіка.//Виховна робота в школі № 3, березень 2006 р.- ст. 2.
5. Безпалько О., Савич Ж. Спілкуймося та діємо: Навч.-метод.посібник – К.: нач. Книга, 2002-112 с.
6. Забалій М., Закопайло С. Структурні компоненти здорового образу життя старшокласників // Освіта і управління - 2005- т. 8 №2.
7. Кроки до здоров'я (Профілактика вживання неповнолітніми наркотичних речовин). Навчально-методичний посібник / Т.Є. Федорченко - 2003.
8. Культура здоров'я особистості як соціально - педагогічна проблема // Шлях освіти. - 2001 - №1.
9. Семенова Н., Левчук М. Технологія проектування школи сприяння здоров'ю // Виховна робота в школі. - 2007- №4.
10. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків : За проектом «Діалог». Навчальний методичний посібник - К, 2004.
11. Формування навичок здорового способу життя - зміст та мета навчально-виховного процесу в школі. Посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації \ А.С. Богданова - Луганськ, - 2006
12. Зимівель Н. В., Сивогракові З. А., Лещук Н. О. та ін. Твоє життя – твій вибір: Навч.-метод. посіб. – К.: Навч. книга, 2002. – 190